

JOUKKOJULKAISU

KUULO- NÄKÖVAMMAISTEN LEHTI

N:o 4/1977

KUULO- NÄKÖVAMMAISTEN LEHTI

N:o 4/1977

3. vuosikerta

Julkaisija

Sokeain Keskusliitto ry

Päätoimittaja

Ulla Kiikka

Toimituksen osoite

Sokeain Keskusliitto ry

Mäkelänkatu 52 A

00510 Helsinki 51

SISÄLLYS

Ajatuksia joulun lähestyessä	3
Kaijan palsta	4
Lehtiasiaa	6
Presidentin vaalit	6
Uutisia	8
Raportti kuurosokeiden maailmankonferenssista	11
Jakelutavat	20
Jouluista tarjottavaa	22

Miten kyyhkynen sai kaulanauhansa	26
Vanhain kodin runo	27
Harrastuksista	29
Kun maa valkeni	30
Onnelan muistoja	31
Mukava muisto -kilpailun jälkisatoa	35

AJATUKSIA JOULUN LÄHESTYESSÄ

Joulu on taas ovella. Sen huomaa kaikkialla: kaduilla, kaupoissa, kouluissa, työssä ja kodeissa. Miten hartaasti taas odotammekaan suurta juhlaa. Joulun valmistelun kiireet täyttävät mielen. Mietimme mitä kaikkea tahdomme antaa omaisillemme, ystävillemme, miten osoittaisimme parhaiten rakkautemme heitä kohtaan. Mutta olemmeko unohtaneet tämän kaiken touhun keskellä joulun todellisen lahjan, Jeesuksen? Ensimmäisenä jouluna Jumala lähetti ihmiskunnalle lahjaksi ainoan poikansa. Jeesus syntyi ihmiseksi. Monille Hän on vain pieni seimen lapsi. Hänen tehtävänsä oli ja on suurempi: pelastaa ja vapauttaa ihminen synnistä. Muistammehan kiittää tänä jouluna Jumalaa suuresta lahjasta yhtymällä Lauri Paunun rukoukseen:

Jumala, minä kiitän sinua joulusta.

Kiitos, että sinä tulit ihmiseksi

Kiitos, Jeesus, että sinä olet Jumala ja ihminen.

Kiitos, että sinä ilmoitit meille Taivasten valtakunnan salaisuuksia, sinä opetit, että Jumala on hyvä Isä.

Jeesus, sinä tunnet ihmisen elämän. Sinä ymmärrät ihmistä. Sinulla on nyt kaikki valta. Sinä voit auttaa ihmisiä. Kiitos, Jeesus, että sinä tulit.

Rauhaisaa joulua teille kaikille

Ulla Kiikka

HYVÄT YSTÄVÄT

Kerron tässä aluksi hiukan pikkujoulusta. Sitä vietettiin tänä vuonna motelli Valtatie 1:ssä Paimiossa. Kokoonnuimme sinne 25. päivä marraskuuta oikein isolla joukolla – meitä oli yhteensä 41 henkeä. Aloitimme perjantaina varsin suomalaisen tapaan – saunomalla. Saunan yhteydessä oli myös uima-allas. Siellä vesi vaahtosi kun kansa kroolasi. Illan vietimme viihtyisässä Luhtikabinetissa hyvän ruuan ja mukavan seurustelun merkeissä. Lauantaina oli ulkona sellainen räntäsade, että katsoimme parhaaksi pysytellä sisällä. Vietimme päivän Luhdissa. Siellä oli jokaisella tilaisuus esittää ohjelmaa. Kyllä ohjelmaa riittikin, oli laulua, lausuntaa, leikkejä ja muuta mukavaa. Ja koska olemme pikkujoulussa, oli mukana tietysti joulupukki. Kiitokset vaan pukille meidän kaikkien puolesta. Iltapäivällä saimme vielä saunoa ja uida uudelleen. Illalla pukeuduimme parhaimpiimme ja siirryimme motellin ravintolaan. Söimme aluksi tukevan ja maittavan joulupäivällisen. Sen jälkeen kaipasimmekin liikuntaa. Sitä oli mahdollisuus harastaa tanssilattialla. Kaikilla näytti olevan hauskaa ja ilta kului kuin siivillä (=nopeasti). Sunnuntaina oli vielä aikaa keskusteluun ja mukavaan yhdessäoloon. Tyytyväisinä, vaikkakin hieman väsyneinä matkasimme sitten iltapäivällä kotiamme kohti. Viihdyimme hyvin motelli Valtatie 1:n suojissa.

Henkilökunta teki todella parhaansa meidän juhlamme onnistumiseksi.

Marraskuun 11-13. päivä pidettiin Vaasassa näkövammaisten kulttuuripäivät. Kuurosokeita osallistujia oli kaksi. Rauli Jalo Raumalta ja Marja Korteniemi Kitilästä. Rauli Jalo voitti kuvanveisto- ja maalauskilpailuissa II ja III palkinnon. Marja Korteniemi sai neulomallaan Lapin puvulla kunniaininnan. Paljon onnea molemmille. Seuraavat kulttuuripäivät pidetään 4 vuoden kuluttua. Toivottavasti silloin useampi teistä osallistuu kilpailuihin.

Myös urheilussa on tänä vuonna kilpailtu. Muistatte varmaan, että Kalle Hautalahti voitti 5 Suomen mestaruutta ja Ahti Myyrä 3 Suomen mestaruutta viime kesänä Turussa. Kalle Hautalahti oli Suomen joukkueessa Euroopan mestaruuskilpailuissa Puolassa. Hän voitti siellä hopeaa ja pronssia sekä toi Suomelle eniten pisteitä. Onnea! Toivottavasti tämä urheiluinnotus jatkuu ensi vuonna. Yritetään sitten kilpailuihin isommalla joukkueella.

Kiitokset teille kaikille, jotka olette lähettäneet myyjäistavaroita. Kirjoitan sitten seuraavaan lehteen kuinka ne menivät kaupaksi.

Ensi vuoden ohjelmasta kirjoitan sitten vuoden alussa. Todennäköisesti ensimmäinen yhteinen kokoon-

tuminen tulee olemaan hiihtoleiri helmikuussa. Toivottavasti silloin tapaamme.

Oikein hyvää joulua ja onnekasta uutta vuotta teille kaikille.

Kaija Salekari

LEHTIASIAA

Kuulo-näkövammaisten lehti ilmestyy tästä lähtien 6 kertaa vuodessa eli joka toinen kuukausi. Sivumäärä voi olla myös nykyistä suurempi. 60 pistekirjoitussivua.

On ollut ilahduttavaa, että te lehden lukijat olette lähettäneet kirjoituksia julkaistavaksi. Edelleen toivomme että kiinnostus jatkuisi. Kirjoitukset ja toivomukset lehden sisällön suhteen ovat tervetulleita.

PRESIDENTIN VAALIT

Presidentin vaalit on joka kuudes vuosi ja seuraavat vaalit ovat ensi vuonna. Presidentin vaali on välillinen. Ensin kansa valitsee 300 valitsijamiestä. Valitsijamiehet valitsevat presidentin. Ensi vuoden vaaleissa 2 274 ehdokasta pyrkii presidentin valitsijamieheksi.

Valitsijamiesvaalit on tammikuun 15. ja 16. pnä 1978. Ennakkoäänestys alkaa 27. pnä joulukuuta ja päättyy 11:pnä tammikuuta. Ennakkoäänestyksessä voivat äänestää ne äänioikeutetut henkilöt, jotka eivät voi äänestää tammikuun 15. ja 16. pnä omalla kotipaikkakunnallaan. Ennakkoäänestys tapahtuu posti-toimipaikoissa.

Tammikuussa valitut 300 valitsijamiestä kokoontuvat helmikuun 15. pnä eduskuntaan valitsemaan presidenttiä.

Kukin puolue nimeää presidenttiehdokkaansa. Vuoden 1978 presidentin vaaleissa on viisi ehdokasta. Suomen sosiaalidemokraattinen puolue (SDP), Suomen kansandemokraattinen liitto (SKDL), Keskusta- puolue, Ruotsalainen kansanpuolue (RKP), Liberaalinen kansanpuolue (LKP) ja Kokoomus ovat nimenneet ehdokkaakseen nykyisen presidentin Urho Kekosen. Kristillisen puolueen (SKL) presidenttiehdokas on kansanedustaja Raimo Westerholm. Suomen maaseudun puolue (SMP) on asettanut ehdokkaakseen kansanedustaja Veikko Vennamon. Tohtori Ahti Salonen on Suomen perustuslaillisen kansanpuolueen ehdokas (SPK) ja professori Eino Haikala edustaa Suomen kansan yhtenäisyyden puoluetta (SKYP).

UUTISIA

Suomen historian ensimmäinen suomalaisten määräämä hallitus, Svinhufvudin itsenäisyssenaatti, antoi Suomen kansalle itsenäisyysjulistuksen 60 vuotta sitten. Eduskunta hyväksyi itsenäisyysjulistuksen 6.12.1917. Myöhemmin määrättiin, että joulukuun 6. päivänä on vietettävä itsenäisyyden juhlapäivää. Tänä vuonna Suomen valtio viettää itsenäisyytensä 60-vuotisjuhlaa. Päivän päätapahtuma on presidentin linnassa järjestettävä juhlavastaanotto. Kutsuvieraita tulee paitsi kotimaasta myös Pohjoismaista ja Neuvostoliitosta.

Hallitus tekee joka syksy arvion seuraavan vuoden tuloista ja menoista. Ensi vuoden tulo- ja menoarviossa (= budjetti) hallitus ei lupaa suuria uudistuksia. Valtion rahatilanne jatkuu huonona, työttömyys lisääntyy ja tuotannon kasvu on pieni, palkkoihin ei luvata uusia korotuksia. Valtio kerää tulot tulon ja omaisuuden veroina, liikevaihtoveroina, valmisteveroina. Osan tuloista valtio saa lainoina sekä harjoittamastaan liiketoiminnasta. Tulo- ja menoarvioon sisältyviä korotuksia ovat polttoaineiden hintojen nousu. Tupakan ja alkoholin hinta kohoaa maaliskuun alussa. Kirjemaksu nousee vuoden alusta 1 mk:aan. Myös rautatiemaksut kohoavat. Budjetissa luvataan joitakin etuja mm. veroasteikon lieventämistä.

Veronpalautuksia maksetaan lähes kahdelle miljoonalle verotetulle l. 64 % verovelvollisista. 34 % joutuu maksamaan lisäveroja. Palautusten saajien määrä on kasvanut edellisestä vuodesta, mikä johtuu, että aviopuolisoiden tuloja verotetaan erikseen ja että lisätuloista perittiin 50 % veroa.

Veronpalautukset maksetaan ensi maaliskuussa. Valtion huonon rahatilanteen vuoksi hallitus teki päätöksen, että veronpalautusten saajat voivat ensi vuonna ottaa rahan sijasta valtion veronpalautusobligatioita. Se tarkoittaa, että veronpalautuksen saaja voi jättää palautuksensa (jos se ylittää 500 mk) lainaksi valtiolle. Laina-aika on 2 1/2 vuotta. Valtio maksaa lainasta 10 % koron. Lainan antaminen valtiolle on vapaaehtoista.

Suomessa on tänä ja ensi vuonna toisen maailmansodan jälkeisen ajan suurimmat työttömyysluvut. Marraskuussa oli työttömiä työnhakijoita 151 900 eli 7 % työvoimasta. Pakkolomautettuja työntekijöitä oli 16 400. Lyhennetty työviikko oli 26 100 työntekijällä. Avoimia työpaikkoja oli marraskuussa ennätysmäisen vähän. Tilastokeskus arvioi työttömien määrän kasvavan vielä ensi vuonna.

Uusi oikorata Jyväskylän ja Jämsänkosken välillä on avattu liikenteelle. Tavarajunat kulkevat jo rataa myöten. Henkilöliikenne alkaa rataosuudella touko-

kuussa. Radalla on kahdeksan tunnelia, joista pisin on yli 4 km, sekä 48 siltaa. Radan rakentaminen on kestänyt useita vuosia, koska on jouduttu ylittämään vesistöjä ja puhkomaan kallioita. Radan valmistuminen vähentää liikennettä Haapamäen ja Jyväskylän radalla, joka täytti 80 vuotta samaan aikaan kun uusi rata avattiin.

Egyptin presidentti Anwar Sadat ja Israelin pääministeri Menahem Begin ovat neuvotelleet Jerusalemissa Lähi-idän tilanteesta. Neuvottelujen päätteeksi he vakuuttivat, ettei Israelin ja Egyptin kesken käydä enää sotaa. Muut arabimaat ovat tuominneet Sadatin neuvottelumatkan. Arabimaiden johtajat on kutsuttu koolle Libyan pääkaupunkiin Tripoliin keskustelemaan asiasta.

Neuvostoliitossa on vietetty lokakuun vallankumouksen 60-vuotisjuhlaa. Juhlat päättyivät Moskovan Punaisella torilla järjestettyyn sotilasparaatiin ja kansalaisjuhlaan. Vallankumousjuhliin osallistui vieraita yli 100 maasta. Presidentti Urho Kekkonen osallistui juhlaan.

Intian kaakkoisrannikolla on riehunut hirmumyrsky tuhoten osan Andhra Pradeshin osavaltiota. Yli kymmenen tuhatta ihmistä kuoli myrskyssä ja sitä seuranneissa tulvissa. Viljelysmaat alueelta tuhoutuivat ja kotieläimet hukkuivat. Miljoona ihmistä me-

netti kotinsa. Alueella on käynnistetty pelastustoimenpiteet, on perustettu kodittomille leirejä sekä tilapäisiä sairaaloita.

Ruotsissa Göteborgin esikaupungissa sattui maanvyörymä, joka hautasi nelisenkymmentä omakoti- ja rivitaloa liejuun. Vajonnut maa-alue oli n. 800 m pitkä ja 300 m leveä. Kahdeksan ihmistä menetti hengensä onnettomuudessa. Alueella asuneet ihmiset joutuivat jättämään kotipaikkansa. Maanvyörymän syynä on ilmeisesti saviperäinen maa, joka on liikkunut monien eri tekijöiden seurauksena.

RAPORTTI KUUROSOKEIDEN MAAILMANKONFERENSSISTA

**HELEN KELLER MAAILMANKONFERENSSI NEW YORK
11. -- 16.9.1977**

Inger Lindgren/Kaija Salekari

Aihe: Nuorten ja aikuisten kuurosokeiden palvelut

Osanottajia oli 30:stä maasta yhteensä toista sataa henkilöä. Kaikki maanosat olivat edustettuina.

Konferenssin järjestäjä: Kuurosokeiden palvelujen komitea, WCWB.

Puheenjohtajana toimi tri Richard Kinney, joka itse on täysin kuurosokea.

Konferenssi avattiin erilaisin tervehdyssanoin sekä luettiin saapuneet sähkök. Mm. USA:n presidentti Jimmy Carter toivotti I:lle maailmankonferenssille onnea ja menestystä.

Varsinaiset konferenssiaiheet:

1. Kuurosokeuden aiheuttajat ja ehkäisy.
Kuurosokeuden määrittelyä.
Alustaja: Dr. Jan van Dijk, Hollanti.
2. Kuurosokeiden oikeuksien julistus.
Alustaja: Kons. Stig. Ohlsson (kuurosokea), Ruotsi.
3. Nuoruus ja aktiivinen aikuisikä – tarpeet ja palvelut.
Alustaja: Varajoht. Louis J. Bettica, USA.
4. Vanhuus – tarpeet ja palvelut.
Alustaja: Joht.kunt.siht. Inger Lindgren, Suomi.
5. Kuurosokeiden erilaiset kommunikointikeinot.
Alustaja: Dr. Karl-Heinz Baaske, Saksan Liittotasavalta.
6. Braille -apuvälineet.
Alustaja: Joht. Frank Kurt Cylke, USA.
7. ADL ja mobility.
Alustaja: Dr. Robert Smithdas (kuurosokea), USA.
8. Korkeampi opetus ja kirjukurssit siihen pystyville.
Alustaja: ATK asiantuntija Roderick Macdonald (kuurosokea) USA.

9. Suojatyöpaikat ja palvelukeskukset (palveluasuminen).
Alustaja: Dr. Raissa Vareeva, Neuvostoliitto.
10. Avoimet työmarkkinat ja ammatit.
Alustaja: Sijoitusasiantuntija Robert Prause, USA.
11. Tutustuminen Helen Keller National Centeriin.
(Erillinen raportti).

Kaikkien aiheiden pohjalta keskusteltiin ryhmissä. Ryhmien vetäjät esittivät yhteenvedot keskusteluista. Lopuksi konferenssi hyväksyi kuurosokeiden oikeuksien julistuksen sisällön.

Yleistä

Helen Keller on sanonut, että jokaisella ihmisellä on oikeus olla onnellinen ja elää omaa elämäänsä. Hänen on saatava kehittää itsessään olevia taipumuksia. Tämän saavuttamiseksi on kuurosokeuden aiheuttamat rajoitukset minimoitava antamalla kuurosokealle hänen tarvitsemansa palvelut sekä mahdollisuus kehittää itseään. Dr. Peter Salmonin, USA, mielestä ihmisten asenteita on pyrittävä muuttamaan. Vielä muutamia vuosia sitten saattoi kuulla toteamuksen: »Kuurosokea on kuin vihannes, jota ei kannata kouluttaa eikä kuntouttaa.» Kuurosokean vaikein ongelma on yksinäisyys, riippumatta koulutusasteesta. Tarvitaan enemmän inhimillistä kontaktia (perhe, naapurit jne.). Kuurosokeat ovat sosiaalisia kuten

muutkin ihmiset. Heillä on samat tarpeet yhdessäoloon, mutta myös yksityiselämään. On väärin jatkuvasti puhutella kuurosokeaa toisen henkilön välityksellä. Työntekijöidenkään kohdalla pelkkä ammattimainen kontakti ei riitä, tarvitaan ns. »ystävän kosketus.»

Rouva Wilson (kuurosokea) Englannista totesi, että illat ja viikonloput tuntuvat loputtomilta ilman ihmiskontakteja. Kirjeiden kirjoittaminen, lukeminen ja käsitöiden teko ovat hyvää ajankulua, mutta kontaktien puutteen tiedostaa kuitenkin jatkuvasti.

1. Kuurosokeuden aiheuttajat ja ehkäisy

Kuurosokeuden määrittelyä:

Hollannissa tavallisimmat kuurosokeuden aiheuttajat lasten kohdalla ovat: Usherin syndrooma (Deg.ret.in. pigm.) sekä Rubeola.

Vaikkakin Usherin syndroomassa kuurous on primäärinen vamma, on pienikin näkövamma otettava huomioon jo mahdollisimman aikaisessa vaiheessa koulussa. Näiden lasten kohdalla opetusryhmän koko saa olla korkeintaan 3. On selvästi todettavissa, että näillä lapsilla on vaikeuksia oppia ymmärtämään kirjoitettua tekstiä, he ovat liikkeissään kömpelöitä ja käsi-silmäliikkeet eivät koordinoi. Näiden haittojen minimoiminen vaatii jo varhaisessa vaiheessa eri-

tyisopetusta ja harjoittelua. Koska syndrooma useimmissa tapauksissa johtaa lähes täydelliseen sokeuteen, on tämä tuleva tilanne ennakoitava opettamalla lapselle jo koulussa kaikki häntä helpottavat perustaidot (kommunikointi, ADL ja mobility).

Tällä hetkellä tiedossa olevin keinoin Usherin syndroomaa ei voida ehkäistä.

Rubeola-lasten kohdalla van Dijk totesi, että tämän päivän koulutuksella ei päästä kovinkaan hyvin tuloksiin. Lapsia verrataan usein kehitysvammaisiin ja sijoitetaan heidän joukkoonsa. Tällöin jäävät esim. kommunikointitaidot oppimatta. Rubeola-ryhmä on erittäin vaikea. Lapset ovat hitaita, tarvitsevat jatkuvia virikkeitä ja opetusta, myös aikuisiässä. Rubeolan aiheuttama vammaisuus voidaan ehkäistä hyvällä rokotosohjelmalla. Kaikki 12-12 1/2 v. tytöt olisi rokotettava Rubeolaa vastaan.

Van Dijk korosti, että syntymästä asti kuurosokeisiin olisi laskettava myöskin Usherin-syndrooma lapset. Tarkoilla tutkimuksilla tauti voidaan diagnostisoida jo 2-3 vuoden iässä. Pienikin näkövamma vaikuttaa kuuron lapsen kehitykseen.

Syntymästä asti kuurosokeiden ongelmia ei saisi unohtaa, esim. USA:n konferenssissa olisi toivonut asiaan kiinnitettävän enemmän huomiota.

Kuurosokeuden määrittelyä

Eri puolilla maailmaa on käytössä erilaisia määritelmiä kuurosokeudesta.

Päädettiin kannattamaan seuraavanlaista Helen Keller Centerin käyttämää määritelmää muutamien lisäyksin:

Kuurosokea on henkilö, jolla on niin suuri kuulo- ja näkövaja, että näiden kombinaatio aiheuttaa oppimisvaikeuksia sekä vaikuttaa käyttäytymiseen ja työsaantiin.

Korostettiin myöskin, että kanssakäyminen perheen sekä muun ympäristön kanssa normaalitapoja käyttäen ei ole mahdollista.

2. Kuurosokeiden oikeuksien julistus

Konferenssi hyväksyi julistuksen sisällön ja päätti lähettää sen YK:n käsiteltäväksi.

KUUROSOKEIDEN HENKILÖIDEN OIKEUKSIEN JULISTUS

Helen Kellerin Maailmankonferenssi, koskien kuurosokeitten nuorten ja aikuisten palveluja.

WCWB:n tukema komitean kokous kuurosokeille myönnettävistä palveluista.

Syyskuu 11. – 16.1977

JOHDANTO

Osanottajia oli 30 maasta ympäri maailmaa kokoon-tuen I:n kerran kansainväliseen kokoukseen, keskustellakseen kuurosokeille aikuisille ja nuorille myönnettävistä palveluista. He toivottivat tervetulleiksi YK:n ihmisoikeuksien julistuksen. Täten sovittiin ja hyväksyttiin seuraava julistus, koskien erityisesti kuurosokeitten henkilöitten oikeuksia ja tarpeita, joka jätetään maailmanyhteisön huomioon.

ARTIKLA 1

Jokaisella kuurosokealla henkilöllä on oikeus nauttia niistä kansainvälisistä oikeuksista, jotka taataan kaikille ihmisille YK:n kansainvälisessä julistuksessa sekä erikoisesti niistä oikeuksista, jotka taataan vammautuneita henkilöitä koskevassa julistuksessa.

ARTIKLA 2

Kuurosokealla henkilöllä on oikeus odottaa, että heidän kykyjään ja pyrkimyksiään viettää normaalia elämää yhteiskunnassa kunnioitetaan ja hyväksytään kaikkien hallitusten, viranomaisten, opetus- ja kuntoutushenkilökuntien sekä suuren yleisön taholta.

ARTIKLA 3

Kuurosokealla henkilöllä on oikeus saada paras mahdollinen lääketieteellinen hoito ja huolenpito näön ja kuulon palauttamiseksi sekä nauttia niitä palveluja,

jotka tähtäävät jäljellä olevan kuulon ja näön hyväksikäyttöön, käyttämällä tehokkaimpia optisia ja muita kuntoutusmuotoja, joiden avulla saavutetaan suurin mahdollinen itsenäisyys.

ARTIKLA 4

Kuurosokealla henkilöllä on oikeus taloudelliseen varmuuteen ja tyydyttävään elintasoon, sekä oikeus pystyvyytensä ja kykyjensä mukaiseen työhön tai mielekkäisiin tehtäviin, antamalla hänelle asianmukaista opetusta ja harjoitusta.

ARTIKLA 5

Kuurosokealla henkilöllä on oikeus elää itsenäistä elämää yhteiskunnan ja perheen jäsenenä, johon sisältyy oikeus viettää omaa elämää tai mennä naimisiin ja kasvattaa perhettä. Kuurosokean henkilön eläessä perheessä tulisi suurin mahdollinen apu antaa tästä huolehtivan viranomaisen taholta koko perheelle. Mikäli laitoshoido on suositeltavissa, tulisi sen tapahtua sellaisessa ympäristössä ja olosuhteissa, jotka mahdollisimman paljon muistuttavat normaalia elämää.

ARTIKLA 6

Kuurosokealla henkilöllä tulisi jatkuvasti olla maksettua käytettävissään tulkki, jonka kautta hän voi

kommunikoida tehokkaasti ja sujuvasti.

ARTIKLA 7

Kuurosokealla henkilöllä on oikeus ajankohtaisiin uutisiin, tietoihin, luku- ja opetusmateriaaliin, sellaisessa muodossa, jotka hän pystyy omaksumaan. Tähän tarvittavat tekniset apuvälineet tulisi olla saatavissa sekä tutkimusta rohkaistava.

ARTIKLA 8

Kuurosokealla henkilöllä on oikeus vapaa-aikanaan virkistykseen, jota hänelle tulisi järjestää, sekä tilaisuus ja oikeus omien kerhojen ja yhdistysten perustamiseen, itsensä kehittämiseksi ja sosiaalisen paremmuuden saavuttamiseksi.

ARTIKLA 9

Kuurosokeata henkilöä tulee konsultoida kaikissa häntä suoraan koskevissa asioissa. Hänellä tulee olla oikeus laillisiin neuvoihin ja suojaan, joka estää häntä ja hänen oikeuksiaan vääriltä toimenpiteiltä hänen vammastaan johtuen.

Jatkuu seuraavassa numerossa.

JOULUTAVAT

Joulun viettoon liittyy paljon tapoja, jotka ovat vuosisatojen varrella muuttuneet ja muovautuneet. Harvoin tulemme ajatelleeksi näiden alkuperää. Suurin osa nykyiseen kristilliseen joulun viettoon liittyvistä perinteistä on jo peräisin ennen Kristuksen syntymää, lähinnä roomalaisten saturnalia ja saksalaisten keskitalven juhlista. Näihin juhliin kuului runsas syöminen ja juominen, ilonpito ja lahjojen antaminen. Uhreja ja taikamenoja tarvittiin hyvän onnen ja sadon takaamiseksi. Kristuksen syntymän jälkeen nämä juhlat sulautuivat yhteen ja tavat ovat säilyneet nykypäivään.

Joulukuusi on alkuaan Saksasta. Koristeena käytettiin leivonnaisia ja sokerista leivottuja munkkeja ja eläimiä, kullattuja palloja ja nauhoja, vasta myöhemmin kynttilöitä.

Joulukortti on iältään n. 100 vuotta. Englantilaiset ottivat sen ensin käyttöön. Korttien aiheet eivät alkuun liittyneet jouluun. Niissä saattoi olla kukkia ja kesämaisemia. Pohjoismaissa joulukorttiin liittyy joulumerkki, jonka tuotto menee hyväntekeväisyyteen.

Joululeipomisellakin vanhat perinteet. Joululimppu

kuului joulupöytään ja niitä annettiin lahjaksi jokaiselle talonväkeen kuuluvalle. Sata vuotta sitten pulaa leivottiin vain jouluksi.

Juomana entisaikaan käytettiin itse tehtyä olutta. Nykyisin paljon käytetty joulujuoma, glögi, on tullut meille Ruotsin herraskartanoista.

Ruokalajien runsaus liittyy jouluun. »Silloin piti olla pöydällä joka lajia ruokaa, mitä talosta löytyi. Sitä laitettiin pöytään niin paljon, että riitti koko joulun pyhiksi.»

Lipeäkalan syönti jouluna on peräisin katolisen kirkon paastomääräyksistä. Suurten juhlapyhien aattona piti välttää lihansyöntiä. Tuoretta kalaa ei useinkaan ollut saatavana. Lipeäkala oli helposti säilyvää.

Kinkkua syödään lähes jokaisessa suomalaisessa joulupöydässä. Aikaisemmin joulupöytään kuului kokonaisena keitetty sianpää tai kokonaisena paistettu porsas, jolla oli omena suussa. Kinkun lisäkkeenä meillä ovat porkkana- lanttu- ja perunalaatikot. Nämä ovat suomalaisia ruokia, joita ei muualla maailmassa tunneta. Jouluruoan keventyminen alkaa kinkun lisäkkeissä tuntua. Nyt ovat joulupöytään tulleet salaattit ja raasteet.

Englantilaiseen joulupöytään kuuluu kalkkuna, joka on meilläkin yleistymässä. Joulupuuro on vanhin

joulun jälkiruoka. Ensin se valmistettiin ohrasuuri-moista, myöhemmin riisistä ja puuroon lisättiin on-neatuottava manteli. Länsi-Suomessa tulivat puuron rinnalle rusina- ja luumukeitto. Tällä vuosisadalla tulivat joulutortut joulupöytään.

Jouluateria on perheen juhlallisimpia aterioita. Muinoin pöydässä ei ollut liinoja eikä koristeita, vain puhtaaksi pesty lauta ja ruokia tavallista enemmän. 1400-luvulla yleistyivät talikynttilät. Nyt joulupöytään kuuluu kaunis valkoinen tai värillinen liina ja kynttilät.

Monissa Euroopan maissa on yleinen tapa laitta joululyyhde pikkulinnuille.

Näin jouluna on hyvä miettiä, mitkä tavat ovat meille kullekin tärkeitä ja säilyttää perinteitä sen mukaan.

Hyvää Joulua ja onnekasta Uutta Vuotta
Sirkka Saarinen

JOULUISTA TARJOTTAVAA

Meillä jokaisella on omat ehkä lapsuudesta muodostuneet käsityksemme siitä, mitä jouluna pitäisi tar-

jota. Eikä niistä varmasti tarvitse luopua, mutta kannattaa miettiä jouluherkkujen jakamista eri aterioille. **Joulukakun** voit valmistaa hyvissä ajoin, koska maku vain paranee. Paloittele 1 paketti kivettömiä taateleita tai 1 pussi kivettömiä luumuja, lisää 3 dl vettä ja 2 dl sokeria ja keitä soseeksi. Sekoita soseeseen 200 g voita ja 2 munaa sekä 3 1/2 dl vehnä jauhoja, joihin on sekoitettu 1 tl leivinjauhetta, 1 tl soodaa ja 2 tl vaniljasokeria. Kaada taikina voideltuun, korpunjauhottettuun vuokaan ja paista 175°C:ssa 1 tunti. Sekoita joulutorttutaikinaa varten 250 g voita tai margariinia, 4 1/2 dl vehnä jauhoja ja 1 3/4 dl kylmää vettä tasaiseksi. Anna taikinan jäykistyä kylmässä. Kaaviloి ohueksi (n. 1/2 cm) levyksi ja käännä taikina kolminkerroin. Kaaviloи taikina jälleen ohueksi ja käännä kolminkerroin. Tee näin 3 kertaa. Ota ohueksi kaulitusta levystä (n. 1/2 cm) muotilla pyöreitä kakkuja. Pane keskelle luumusosetta. Taita kakut kahtia keskeltä ja paina reunat kiinni. Voitele tortut ja paista 230°C:ssa n. 10 min. Annoksesta tulee n. 20 torttua. Torttutaikinan voit ostaa valmiina.

Joulupulla

Lämmitä 1/2 l maitoa kädenlämpöiseksi. Lisää siihen 50 g (= 1 paketti) hiivaa, 2 munaa, 2 tl suolaa, 2 tl kardemummaa, 2 dl sokeria (2 tl hienonnettua sahramia). Lisää joukkoon n. 15 dl vehnä jauhoja aluksi vatkaton ja alusta lopuksi käsin. Lisää viimeksi joukkoon 200 g pehmeää voita tai margariinia.

Alusta niin että taikina irtoaa käsistä. Anna taikinan nousta lämpimässä n. 1/2 tuntia. Leivo taikina pitkäksi tai jaa taikina pieniin osiin (n. 35 kpl). Leivo palasista ohuita säikeitä. Kiedo säikeet haluamallasi tavalla pulliksi. Kohota, voitele munalla ja paista 225°C:ssa 10 min. Paista pitko 200°C:ssa n. 20 min.

Seuraavista ruokalajeista voit valita mieleiset ruokalistalle.

Rosolli

Leikkaa keitettyjä punajuuria, porkkanoita ja perunoita sekä omenaa ja suolakurkkua kuutioiksi. Sekoita juuri ennen tarjoilua ja mausta suolalla ja valkopippurilla. Kastikkeen voit valmistaa vatkatusta kermasta tai kermaviilistä maustamalla sen suolalla, sokerilla, valkopippurilla ja punajuuriliemellä.

Punakaalisalaatti

Raasta punakaali tai leikkaa ohuiksi suikaleiksi. Lisää joukkoon karkeaksi raastettua omenaa ja pakastettuja mustaherukoita. Myös ananas sopii punakaalin kanssa.

Lasimestarin silli

Avaa ja puhdista 2 silliä, leikkaa ne 2 cm pituisiksi palasiksi ja pane lasitölkkiin kerroksittain 2 viipaloi-

dun porkkanan ja sipulin sekä 2 laakerinlehden, 10 valkopippurin ja 20 maustepippurin kanssa. Kiehauta 2 dl vettä, 1 dl etikkaa ja 1/2 dl sokeria. Kaada jäähtyneenä sillin päälle.

Pane lipeäkala uunivuokaan. Ripottele päälle suolaa ja peitä vuoka alumiinifoliolla. Kypsennä 225°C:ssa n. 40 min. Tarjoa voisulan tai valkokastikkeen kanssa. Mausta maustepippurilla.

Laatikat voi ostaa kaupasta, jos ei itse halua niitä valmistaa. Valmiit laatikat voi mehevöittää kaatamalla laatikon päälle ennen lämmitystä esim. kermaa, johon voi lisätä mausteita.

Jälkiruoaksi riittää hyvin kahvi tai hedelmät. Mutta joulupuuroa haluaville riisipuuron ohje: Kiehauta 4 dl vettä 1 tl suolaa ja pala kanelia. Lisää 2 dl puuroutuvaa riisiä. Keitä hiljalleen 15 min. Lisää 8 dl maitoa ja anna puuron hautua vielä puoli tuntia. Sekoita silloin tällöin. Puuron voit keittää myös ohrauurimoista. Ne tarvitsevat pitemmän kypsymisajan.

Mittaa kaljaa varten 1 lasillinen ruismaltaita ja 1 lasillinen sokeria sankoon. Kaada päälle 5 l kiehuvaa vettä. Lisää herneen kokonen nokare hiivaa joukkoon kun vesi on jäähtynyt kädenlämpöiseksi. Anna kaljan käydä huoneenlämmössä seuraavaan päivään. Siivilöi ja pullota. Säilytä kylmässä.

MITEN KYHKYNEN SAI KAULANAUHANSA

Tuija Manninen

1. Ei Neitsyt Maaria ommella voi,
sillä lapsen itku kehdoissa soi.

Mutta kyyhkynen tuvassa pyrähtelee
ja kuhertelee, ei työtä tee.

»Tule, kyyhkynen, lasta tuudittamaan,
niin ompelukseni valmiiksi saan.»

Niin tuutii kyyhkynen kehtoa
Jeesuksen, kun tyyntyy lapsonen,
niin kyyhky jättää sen.

Pois kyyhkynen kehdoilta pyrähtää.
Taas lapsonen itkuun hyrähtää.

2. »Voi sinua, kyyhky vallaton,
sinut kehtoon sidottava on.»

Niin samettinauhan ottaa hän
ja sitoo kyyhkynen pyristävän.

Taas tuuti kyyhkynen
kehtoa Jeesuksen, ja
keinuessa sen nukahtaa
lapsonen.

Mutta kyyhkynen pyytää Maariaa:
»Oi, enkö vähäsen lennellä saa?

3. Tulen varmasti kyllä takaisin
ja tuudin vieläkin kiltimmin.»

Ja Neitsyt Maaria sanoo näin:
»No, mene ja lentele
ominpäin.

Mutta lapsenhoitosi muistoksi
pidä kaulassa samettinauhasi.»

VANHAIN KODIN RUNO

Iivari Laukkanen

1. Kopsaa kopsaa kannat nappaa.
imuri se hyrrää ja pörrää,
aputyöt ilomieliin
joskus ne virren hyrrää.
2. Sairaat voihekii tuskissaan,
valkosisko laukkaa
kengän kannat kopsahtaa
ja ovet jäles paukkaa.

3. Emännät ne myssy päässä
keittiössä hääräät
monet ruuat kansalle
he kiireesti pöytään kantaat.
4. Valkosisar lääkkeet jakaa
joka henkilöille toiset saavat
nappeja toiset ryypyn.
5. Vanhat kulkee hissuttelee
kissan tassun lailla
tuolit naukuvat narajaut
Ko varis oksalla raakkuu.
6. Lääkäri ne reseptit tekee
henkilön sairaan mukaan
vanhat saavat hyvää vointia
ja elää sataa vuotta.
7. Ko vanhus nukkuu ikuiseen
uneen.
On hänellä lepo ja rauha
kahville kutsutaan
myös ukot sekä mummot
8. Ko ruumis hautaan lasketaan
hän siunauksen saapi
hän on valmis lähtemään
sinne taivaan valtakuntaan.

HARRASTUKSISTA

Useimmat meistä näkövammaisista harrastamme samoja asioita kuten esim. lukemista, kasettinauhurin kuuntelemista, käsitöitä ja niin edelleen. Vain harvat tekevät poikkeuksen. Kun kirjoitamme kirjeen ystävillemme kirjoitamme sen vanhaan totuttuun tyyliin samalla tavalla vuodesta toiseen. Mitäpä jos nyt kerrankin tekisimme poikkeuksen ja kirjoittaisimme persoonallisen kirjeen kuten esim. runoista kiinnostuneelle runokirje, masentuneelle viisas ja lohduttava kirje, neuvoa kysyvälle neuvoa antava kirje, kohtelias, iloinen, hyvä kirje. Tapojahan on monia kunhan vain käytämme mielikuvitustamme.

Miellyttävä tapa on myös muistaa ystävää kortilla, tähän sopivat raamatunlause ja hyvän tuulen kortit erinomaisesti. Jos meillä on pulma kenelle kirjoittaa ottakaamme silloin itsellemme kirjeenvaihtoveri. Näin saamme iloa itselle ja voimme tuottaa sitä toiselle. Henkilökohtaisena harrastuksena voisoin mainita kirjoittamisen ja vanhojen runojen keräily, joista viimeksi mainittu on ollut aina ja toivonkin sen säilyvän että olisi sitten jotakin oikein kaunista kun kaikki hylkäävät, sillä kauneuden palvonta on myös hyvyyden palvontaa jonkin paremman etsinnästä.

Seija Kallio

KUN MAA VALKENI

Leevi Haverinen

Oli syyskyn lopulla, kun menin ulos ja oli niin valkoista kaikkialla. Maa oli saanut jo ensimmäisen lumipeitteen. Oli tullut kylmä pohjoinen ilmavirtaus. Lisää vaan satoi ylhäältä. Sitä oli muutaman päivän kuluttua lähellä 11 senttiä,

Kuntokävelylenkillä oli jo liukasta, missä oli enemmän kuljettu, että varoin piti liikkua. Mutta tämä oli poikatalvi, sillä kahden viikon kuluttua oli maa sula. Vielä pääsivät ihmiset jatkamaan puolukan keräilyä metsissä. Meilläkin alkoi puolukoiden mehutaminen. Näin lumen alla olleet puolukat ovat sopivia mehuksi valmistettaviksi. Paljon keräsivät vielä puolukoita tuon ensilumen jälkeen. Järvetkin kerksivät jäätyä tuon ensi lumen aikana, mutta nekin sulivat, kuten lumikin. Sitten tuli vielä toinenkin lumi maahan lokakuun puolivälin maissa vaan sekin sulii, kun tuli lämmin eteläinen ilmavirtaus ja ilmasto on ollut todella lämmin, aivan kesän tuntu, yölläkin oli 5 astetta lämpöä ulkona. On ollut todella vaihtelevaa tämä syksy. Vettä on kovasti sadellut. Näillä seuduilla oli myös aurinkoisia päiviä niin, että hyvä oli ulkona olla, liikkua ja tehdä kävelyretkiä.

Meillä on todella lämmin syksy, nyt on jo marraskuun 14. päivä ja maa on vielä sula. Oli kolme poikatalvea kuten ennen sanoivat. Kolmas lumipeite oli kekrisunnuntain aikana, vaan sekin lumi sulii pois. On pitkään ollut maa sula ja järvet aaltoilevat. Hyvä on ollut tehdä kuntokävelyretkiä ulkosalla, ei tienliukkaus hidastuta kävelyä. Päivät liikun tuolla ulkona ja siten ei aika käy pitkäksi. Paljon on sellaista kevyttä työtä ulkona ja kun tulee pysyvä ja vahva lumi, niin sitten alkaa lumityöt, kotipihan kävelyteiden puhdistaminen lumesta.

ONNELAN MUISTOJA

Olimme nyt Annin kanssa ensimmäisen kerran Onnelassa kurseilla. Se olikin oikein kaunis paikka, vaikka nyt oli vuoden harmain ja ankein aika. Kuinka kaunista sillä onkaan kesällä, kun aurinko paistaa ja se suuri Tuusulan järvi kimmeltää. Matkan teko alkoi aika hankalasti minulta. Kun olen melkein kuuro ja pimeässä en uskalla yksin liikkua, kun silmäni ovat aika huonot. Päivällä kyllä liikun yksin vielä. Kun asun niin kaukana asemapaikasta, niin lähdin jo sunnuntai-iltana Annin luo yöksi. No, niin pyysin erästä Jennyä soittamaan mulle taksin. Hän asuu eri talossa kuin minä, ei kyllä kaukana minusta. Oli määrä, että 15 min. yli Hän soittaa, ja minä lähdän yhtäkaan sitten täältä kotoani odottelemaan

sitä autoa meidän rapun eteen. Odottelin melkein 1/2 tuntia, eikä autoa tullut. Sitten aloin hermostua, kun Annin luona pannaan porrasovet kiinni kuudelta. Ja minulla oli matkalaukku ja kassi, enkä voinut niitäkään jättää, ja ajattelin samalla että, jos se auto kuitenkin tulee. Siihen tuli sitten minun porrasnaapuri. Hän lähti sen Jennyn luo kysymään, onko hän soittanut. Sitten hän tuli takaisin ja sanoi ettei ole saanut taksia minulle. Arvatkaa, olinko hermostunut. Hän lähti minun edelläni. Minä roikotin laukuani ja kassiani. Se oli kamalaa menoa, kun oli pimeä piha. Onneksi se oli asfalttipiha ja tasanen. Noin 150 metriä jouduin ihan onnen kaupalla etenemään. Sitten He koittivat vielä yhdessä soittaa sen auton ja se onnistui. Hyvin sentään ehdin Annin luo ennen kuin portaat suljettiin. Mutta sitten olikin jo harmit ohi. Olin yötä Annin luona ja aamulla taas mentiin taksilla asemalle. Annilla on puhelin. Asemalla me saatiin Vieno-tyttö seuraksemme. Hänet toi asemalle Hänen asuinpaikkansa sosiaaliohjaaja. Vieno asuu nimittäin Marielundin hoitokodissa. Turun Kakskerrassa Vieno on ollut ennenkin meidän mukanaamme kurssilla.

Junamatka meni mennen tullen oikein hyvin. Kun päästiin Helsingin asemalle, otettiin taas taksi ja ajettiin Keskusliittoon. Kaija oli lähettänyt tarkat ajat ja

ohjeet meille. Siellä oli jo ennen meitä kurssilaisia ja sitten tuli Jyväskylän porukka. Ja sitten lähdettiin kaikki linja-autolla Onnelaan. Siellä me saimme melkein heti hyvää kahvia ja voileipiä. Kaija ja Inger antoi meille asunnon jokaiselle. Me saimme Annin kanssa kauniin huoneen, oli kuin oikea hotelli. Kyllä siellä kelpas kelliä. Anni vaan tuli sairaaksi tällä kurssilla. Hän oli ihan vuodepotilas ainakin kaksi päivää. Myös Martti oli sairas koko ajan. Martin vaimo laittoi minulle kirjeen ennen kurssille lähtöä, että me menisimme Heille kylään, kun kurssi loppuu. Mutta ei siitä tullut mitään, kun Marttikin lähti kesken kurssia kotiin, kun hänen selkensä oli ihan kamala. Mekään Annin kanssa emme voineet mennä, kun Anni oli niin huonossa kunnossa.

Sitten me menimme askartelusaliin kahvin jälkeen, siellä Kaija ja Inger esittelivät meidät kaikki toisillemme. Oli monta uutta kurssilaista, tai en ainakaan ole ennen Heitä nähnyt. Vanhoja tuttuja oli Saara, Aili, Vieno ja kurssin johtajat, ja me Annin kanssa ja miehistä olivat tuttuja Olavi ja Martti ja Eero, joka kävi lopussa veljeään Karia katsomassa. Ja uusia tuttuja olivat Joije, Irja, Elsa ja Orvokki, Apo, Lasse, kaksi Kari-nimistä ja Johannes. Oli niin mukava kurssi, Se loppui ihan liian aikaisin. Aika meni ihan lentäen. Ulkoiltiin paljon. Käytiin tutustumassa mai-

semiin. Ei päästy museoon sisälle, eikä Aleksis Kiven mökkiinkään. Ne ovat kesäajan vaan auki. Mutta nähtiin kuitenkin päältä päin. Eräänä päivänä Kaija vei meidät kaikki Krabenhoviin. Se oli kiva matka. Juotiin hyvät kahvit siellä ja matkalla nähtiin kissoja, emo ja sen poikia.

Paljon tehtiin käsitöitä ja opeteltiin viittomaan. Olavi opetti minua ja Hän on hyvä opettaja. Kun tekee väärin, niin heti Olavi sanoo, että mitenkäs sinä sen teit. Ei anna tehdä virheitä. Mutta ei sitä niin helpolla opi, kun näin vanhempana rupeaa opettelemaan. Mutta sitä opiskelee innolla, se on niin hauskaa. Iltaisin me pidettiin juhlaa. Joku aina oli emäntänä keittiössä. Kaija tai Inger oli aina pääemäntä. Joku meistä sai olla aina tekemässä siellä. Minä olin viimeisenä iltana Johanneksen kanssa. Tehtiin suuri, hyvä täyte-kakku. Johannes ja Apo vatkasivat kerman. Johannes laittoi hillot ja Kaija koristi sen hienoksi. Hän pursotti sen päälle kermasta raitoja ja niihin raitoihin Hän pursotti S.K.L. (Sokeain Keskusliitto) ja meidän tekijäin kotipaikat ja nimikirjaimet: Kaija Helsinki K.S., Apo Tampere A.M., Johannes Espoo J.V., ja minulle tuli Turku A.S. Kaikki syötiin, niin nimet, kuin osoitteetkin, ja vieläpä Keskusliittokin jonkun suuhun katosi. Meillä oli viimeisenä iltana vieras, Ulla Kiikka. Hän viihtyi hyvin meidän kans-

samme koko illan. Laitettiin pöydätkin oikein hienoiksi, liinat ja koristeita.

Näitä kurseja saisi olla vaan useammin. Ne piristäisi niin paljon meikäläistä, se on sellainen elämys yksinäiselle. Kiitos paljon vaan tästä yhdessä olost.

Terveisin Aune Salminen

MUKAVA MUISTO -KILPAILUN JÄLKISATOA

Olin lähdössä ensimmäiselle näkövammaisten leirille Tyyskylään. Hoitaja saattoi minut Helsinkiin. Savon pikajuna lähti Kuopion asemalta puolen yön maissa. Aamulla olimme Helsingissä. Keskusliitossa olin ensimmäisenä leirille lähtijänä. Inger otti minut vastaan. Sitten alkoi saapua muitakin. Heidän joukossaan oli kaksi kirjeystävääni Anna Hirvonen ja Kalle Laari. Leirille lähtijät keskustelivat vilkkaasti. Minä en osannut sormiaakkosia enkä viittomakieltä, vain pisteitä. Sitten lähdimme linja-autolla Tyyskylään. Perillä oli ensiksi ruoka odottamassa. Sitten meidät majoitettiin metallipoikien huoneisiin. Pojat olivat lomalla. Sain asua hienosti yksin kahden hengen huoneessa. Kävimme kaupassa. Inger talutti minua ja osti minulle kauniin pienen muovinuken. Se on minulle rakas. Jäätelöä en saanut, kun siinä oli sokeria ja olen sokeritautinen

Uima-altaassa oli vettä, ja sekös vasta oli minulle riemujen riemu. Olin vähän väliä uida polskimassa. Päivät olivat lämpimät ja aurinkoiset. Pojat kantoivat ulos tuoleja ja pelasivat kaikenlaisia pelejä.

Eräänä päivänä tuli televisioherroja meitä kuvaamaan. Sain olla Ingerin kanssa kuvassa. Yhtenä päivänä lähdimme linja-autolla järven rannalle. Uin ison kumirenkaan kanssa. Joimme kahvia laiturin vieressä. Pikkupojat seurasivat meidän riemua. Kahvin jälkeen lähdin uimaan. En tiedä miten rengas lipsahti altani ja minä vajosin. Sitten kuin näkymätön käsi olisi tarttunut ja nostanut minut pinnalle. Oli vähän paha olo, mutta löysin renkaan ja uin rantaan. Opettaja Närhi tuli vastaan, en tiedä huomasiko kukaan muu tapausta. Kohta taas olin järvessä renkaineni.

Siellä oli tosi hieno kone, jonka avulla Elsi Närhi keskusteli kanssani. Se ei lämisyt kuten kuulolaitteet tekevät. Sen laitteen avulla minua haastateltiin. Minulla oli kuulokkeet korvissa ja Elsi puhui mikrofoniin. Voi ollapa sellainen laite. Olivat ottaneet kuvankin siitä tilaisuudesta. Sain sen ja myös kuvan, jossa uin altaassa kumirenkaan kanssa. Ne kuvat olivat Kajastus-lehdessä.

Yhtenä iltana kävi Ingerin sisar miehineen ja pikkutyttöineen vierailulla. Perjantaina tuli kolme pelas-

armeijan upseeria. He pitivät illalla hartaustilaisuuden. Antti piteli koko ajan Kallen käsistä ja viittoi. Kalle sai seurata puhetta. Yksi upseereista kävi luonani Julkulan sairaalassa. Jouduin sinne kun järkeni sekosi, mutta Taivaan Isä selvitti järkeni ja ylilääkäri Eero Haara laittoi pois. Kun sen kerroin heille, he sanoivat, että se oli suuri Jumalan lahja minulle. Samana iltapäivänä kävimme saunassa ja oli minun ja livarin vuoro keittää iltakahvit. Kirsti-tyttö auttoi.

Keskusliiton lahjana sain ruotsalaisen valkean kepin ja johtaja Rauno Lipasti opetti minulle keppitekniikkaa. Pani Antin seuraamaan. livarin kanssa hiippailtiin pitkin Tyyskylän puistoteitä.

Kun tulin leiriltä ostin kaunista sinipunaista lankaa ja neuloin itselleni villapuseron sen riemullisen leirin muistoksi.

Terveisin Mirjam Lappalainen.